

KONVENCIJA O ZAŠTITI PODVODNE KULTURNE BAŠTINE

Opća konferencija Organizacije za obrazovanje, nauku i kulturu Ujedinjenih naroda, na zasjedanju u Parizu od 15. oktobra do 3. novembra 2001., na 31. sjednici, *priznajući* važnost podvodne kulturne baštine kao sastavni dio kulturne baštine čovječanstva i osobito značajnog faktora u historiji ljudi, naroda i njihovih međusobnih odnosa, a u pogledu njihove zajedničke baštine, *uviđajući* važnost zaštite i očuvanja podvodne kulturne baštine, te da odgovornost za nju počiva na svim državama, *opažajući* sve veći interes javnosti, te brigu javnosti za podvodnu kulturnu baštinu, *uvjerena* u važnost istraživanja, informacija i obrazovanja u zaštiti i očuvanje podvodne kulturne baštine, *uvjerena* u opće pravo ostvarivanja obrazovnih i rekreativnih povlastica odgovornoga, nenametljivog pristupa in situ podvodnoj kulturnoj baštini, te u vrijednost općeg obrazovanja koje pridonosi osviještenosti, poštivanju i zaštiti te baštine, *svjesna* činjenice da je podvodna kulturna baština u opasnosti od neovlaštenih aktivnosti usmjerenih na nju, te da je potrebno uvesti strože mjere kako bi se takve aktivnosti spriječile, *primjećujući* potrebu da se na odgovarajući način odgovori na mogući negativan uticai dozvoljenih radnji na podvodnu kulturnu baštinu, koji može nehotice na nju uticati, *duboko* zabrinuta sve većim komercijalnim iskorištavanjem podvodne kulturne baštine, a posebno aktivnosti s ciljem prodaje, prisvajanja ili zamjene podvodne kulturne baštine, *svjesna* mogućnosti savremene tehnologije koja olakšava otkrivanje i pristup podvodnoj kulturnoj baštini, *vjerujući* da je suradnja među državama, međunarodnim organizacijama, naučnim institucijama, stručnim udrugama, arheolozima, roniocima, drugim zainteresiranim stranama i širom javnošću nužna za zaštitu podvodne kulturne baštine, *smatrajući* da mjerenje, iskopavanje i zaštita podvodne kulturne baštine zahtijeva dostupnost i primjenu posebnih naučnih metoda, te upotrebu odgovarajućih tehnika i opreme kao i visoki stupanj stručne specijalizacije, što sve zajedno ukazuje na potrebu za jedinstvenim kriterijima rukovođenja, *uviđajući* potrebu da kodificira i postupno razvija propise koji se odnose na zaštitu i očuvanje kulturne baštine u skladu s međunarodnim pravom i praksom, uključujući Konvenciju UNESCO-a o mjerama zabrane i sprječavanja nedopuštenog uvoza, izvoza i prijenosa vlasništva kulturnih dobara, od 14. novembra 1970., Konvenciju UNESCO-a o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine od 16. oktobra 1972., te Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora od 10. decembra 1982., *predana* poboljšanju učinkovitosti mjera na međunarodnoj, regionalnom i nacionalnom nivou za zaštitu in situ ili, ukoliko je to potrebno iz naučnih ili zaštitnih razloga, za oprezno izvlačenje podvodne kulturne baštine, *odlučivši* na svojoj dvadeset devetoj sjednici da se ovo pitanje mora regulirati međunarodnom konvencijom, *donosi* druga dana novembra 2001. ovu Konvenciju.

Član 1.
DEFINICIJE

U smislu ove Konvencije:

1. (a) »*Podvodna kulturna baština*« označava svaki trag ljudskog postojanja kulturnog, historijskog ili arheološkog karaktera koji su se nalazili, djelomično ili potpuno pod vodom, povremeno ili stalno, barem 100 godina, poput:

(i) lokacija, građevina, zgrada, predmeta i ljudskih ostataka zajedno s njihovim arheološkim i prirodnim okruženjem,

(ii) plovila, aviona, drugih prijevoznih sredstava ili njihovih dijelova, njihovog tereta ili drugog sadržaja zajedno s njihovim arheološkim i prirodnim okruženjem, i

(iii) predmeta prethistorijskog razdoblja.

(b) Cjevovodi i kablovi postavljeni na morsko dno ne smatraju se podvodnom kulturnom baštinom.

(c) Druge instalacije, osim kablova i cjevovoda, postavljene na morsko dno koje su u upotrebi ne smatraju se podvodnom kulturnom baštinom.

2. (a) »*Države stranke*« znači države koje su prihvatile obaveze ove Konvencije i za koje je ova Konvencija na snazi.

(b) Ova se Konvencija odnosi mutatis mutandis na područja iz člana 26. stava 2. tačke (b) koja su postale stranke ove Konvencije u skladu s uvjetima iz tog stava i u toj se mjeri »države stranke« odnose na ta područja.

3. »*UNESCO*« znači Organizaciju za obrazovanje, nauku i kulturu Ujedinjenih naroda.

4. »*Glavni direktor*« znači glavnog direktora UNESCO-a.

5. »*Zona*« znači dno mora i okeana i njihovo podzemlje izvan granica nacionalne jurisdikcije.

6. »*Aktivnosti usmjerene na podvodnu kulturnu baštinu*« znače aktivnosti kojima je podvodna kulturna baština osnovni cilj, te koje mogu, izravno ili neizravno, fizički poremetiti ili drugačije oštetiti podvodnu kulturnu baštinu.

7. »*Aktivnosti koje nehotice utiču na podvodnu kulturnu baštinu*« znače aktivnosti koje, iako nemaju podvodnu kulturnu baštinu za svoj osnovni cilj ili jedan od ciljeva, mogu fizički poremetiti ili drugačije oštetiti podvodnu kulturnu baštinu.

8. »*Državna plovila i zrakoplovi*« znače ratne brodove, te druga plovila i zrakoplove koji su u vlasništvu, kojima upravlja i koje koristi država, a koji su bili korišteni u doba potonuća samo u nekomercijalne svrhe države, koji su kao takvi identificirani te koji ispunjavaju uvjete definicije podvodne kulturne baštine.

9. »*Pravila*« znače pravila koja se odnose na aktivnosti usmjerene na podvodnu kulturnu baštinu, u skladu s odredbama člana 33. ove Konvencije.

Član 2.

CILJEVI I OPĆA NAČELA

1. Cilj je ove Konvencije osigurati i ojačati zaštitu podvodne kulturne baštine.

2. Države stranke sarađuju u zaštiti podvodne kulturne baštine.

3. Države stranke rade na očuvanju podvodne kulturne baštine u korist čovječanstva,

u skladu s odredbama ove Konvencije.

4. Države stranke preduzimaju samostalno ili zajedno, prema potrebi, sve odgovarajuće mjere u skladu s ovom Konvencijom i međunarodnim pravom koje su potrebne za zaštitu podvodne kulturne baštine te u tu svrhu koriste sva moguća sredstva koja su im na raspolaganju, a u skladu sa svojim mogućnostima.

5. Očuvanje podvodne kulturne baštine in situ smatra se prvom opcijom prije odobrenja ili pokretanja bilo kakvih aktivnosti usmjerenih na ovu baštinu.

6. Izvučena podvodna kulturna baština se pohranjuje, obrađuje i s njom se postupa na način koji joj osigurava očuvanje na duži period.

7. Podvodnu kulturnu baštinu ne smije se komercijalno iskorištavati.

8. U skladu s praksom države i međunarodnim pravom, uključujući Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravu mora, ova se Konvencija ne može tumačiti kao izmjena pravila međunarodnog prava i državne prakse koja se odnosi na suvereni imunitet, kao ni prava niti jedne države vezano za plovila i avione te države.

9. Države stranke osiguravaju da se prema ljudskim ostacima koji se nalaze u moru odnosi s odgovarajućim poštovanjem.

10. Potiče se odgovoran, nenametljiv pristup u svrhu promatranja ili dokumentiranja in situ podvodne kulturne baštine kako bi se u javnosti razvila osviještenost, briga i zaštita baštine osim kada je takav pristup suprotan postupanju s njom i njenom zaštitom.

11. Nikakva aktivnost preduzeta na temelju ove Konvencije ne predstavlja osnovu za potraživanje, pobijanje ili osporavanje bilo kakvog prisvajanja prava na nacionalni suverenitet ili nadležnost.

Član 3.

ODNOS OVE KONVENCIJE I KONVENCIJE UJEDINJENIH NARODA O PRAVU MORA

Ova Konvencija ne dovodi u pitanje prava, nadležnost i obaveze država u skladu s međunarodnim pravom, uključujući Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravu mora. Ova se Konvencija tumači i primjenjuje u kontekstu i u skladu s međunarodnim pravom, uključujući Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravu mora.

Član 4.

ODNOS SA PROPISIMA O SPAŠAVANJU I PROPISIMA O PRONALASCIMA

Svaka aktivnost koja se odnosi na podvodnu kulturnu baštinu i na koju se ova Konvencija primjenjuje ne podliježe propisima o spašavanju niti propisima o pronalascima osim ako:

- (a) ju je ovlastilo nadležno tijelo, i
- (b) je potpuno u skladu s ovom Konvencijom, i
- (c) osigurava da svako izvlačenje podvodne kulturne baštine dobije maksimalnu zaštitu.

Član 5.

AKTIVNOSTI KOJE NEHOTICE UTIČU NA PODVODNU KULTURNU BAŠTINU

Svaka država stranka koristi najprikladnija sredstva koja su joj na raspolaganju za sprječavanje ili ublažavanje svake negativne pojave koja može nastati kao posljedica aktivnosti u njejoj nadležnosti, a koja nehotice utiče na podvodnu kulturnu baštinu.

Član 6.

DVOSTRANI, REGIONALNI ILI DRUGI VIŠESTRANI SPORAZUMI

1. Država stranka se potiče na sklapanje bilateralnih, regionalnih ili drugih multilateralnih sporazuma, odnosno na razvoj postojećih sporazuma u svrhu očuvanja podvodne kulturne baštine. Svi takvi sporazumi moraju biti u potpunosti usklađeni s odredbama ove Konvencije i ne umanjuju njen univerzalni karakter. Države mogu u takvim sporazumima usvojiti pravila i propise koji osiguravaju bolju zaštitu podvodne kulturne baštine od onih usvojenih u ovoj Konvenciji.

2. Stranke takvih bilateralnih, regionalnih ili drugih multilateralnih sporazuma mogu pozvati države za koje je vjerojatno da imaju vezu, osobito kulturnu, historijsku ili arheološku, podvodnom kulturnom baštinom, da pristupe takvim sporazumima.

3. Ova Konvencija ne mijenja prava i obaveze država stranaka koji se odnose na zaštitu potonulih plovila, a koji proizlaze iz drugih bilateralnih, regionalnih ili drugih multilateralnih sporazuma sklopljenih prije njenog sklapanja, posebno onih koji su u skladu s ciljevima ove Konvencije.

Član 7.

PODVODNA KULTURNA BAŠTINA U UNUTRAŠNJIM VODAMA, ARHIPELAŠKIM VODAMA I TERITORIJALNOM MORU

1. Države stranke, u ostvarivanju svoje suverenosti, imaju isključivo pravo regulirati i odobravati aktivnosti usmjerene na podvodnu kulturnu baštinu u svojim unutrašnjim vodama, arhipelaškim vodama i teritorijalnom moru.

2. Ne dovodeći u pitanje druge međunarodne sporazume i pravila međunarodnog prava koja se odnose na zaštitu podvodne kulturne baštine, države stranke traže da se pravila primjenjuju na aktivnosti usmjerene na podvodnu kulturnu baštinu u njihovim unutarnjim vodama, arhipelaškim vodama i teritorijalnom moru.

3. Unutar svojih arhipelaških voda i teritorijalnog mora, ostvarujući svoj suverenitet i poštujući opću praksu među državama, države stranke dužne su uzimajući u obzir suradnju o najboljem načinu zaštite državnih plovila i zrakoplova, obavijestiti državu stranku Konvencije čija je zastava na plovilu te, ukoliko je potrebno, i druge države za koje je vjerojatno da imaju vezu, osobito kulturnu, historijsku ili arheološku, o otkriću takvoga državnog plovila i aviona čiji se identitet može utvrditi.

Član 8.

PODVODNA KULTURNA BAŠTINA U VANJSKOM POJASU

Ne dovodeći u pitanje, a nastavno na članu 9. i 10. te u skladu sa članom 303. stav 2. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora, države stranke mogu regulirati i odobriti aktivnosti usmjerene na podvodnu kulturnu baštinu unutar svoga vanjskog pojasa. Pri tome moraju zahtijevati poštivanje pravila.

Član 9.

IZVJEŠTAVANJE I OBAVIJESTI U ISKLJUČIVOM PRIVREDNOM POJASU I EPIKONTINENTALNOM POJASU

1. Sve države stranke odgovorne su za zaštitu podvodne kulturne baštine u isključivom privrednom pojasu i u epikontinentalnom pojasu u skladu s ovom Konvencijom.

U skladu s tim:

(a) država stranka traži, kada njezin državljanin ili plovilo pod njenom zastavom otkrije ili namjerava pokrenuti aktivnosti usmjerene na podvodnu kulturnu baštinu koja se nalazi u njenom isključivom privrednom pojasu ili u njenom epikontinentalnom pojasu, da je taj državljanin ili kapetan plovila izvijesti o svom otkriću ili aktivnosti na njemu,

(b) u isključivom ekonomskom pojasu ili u epikontinentalnom pojasu druge države stranke:

(i) države stranke moraju zatražiti državljanina ili zapovjednika plovila da izvijesti o tom otkriću ili aktivnosti njih ili drugu državu stranku,

(ii) alternativno, država stranka traži od državljanina ili zapovjednika plovila da ju izvijesti o tom otkriću ili aktivnosti na njemu, te osigurava brz i učinkovit prenos takvih izvještaja svim drugim državama strankama.

2. Nakon polaganja svog instrumenta ratifikacije, prihvata, odobrenja ili pristupa država stranka objavljuje način na koji se izvještaji prenose u skladu sa stavom 1. tačka (b) ovoga člana.

3. Država stranka izvještava glavnog direktora o otkrićima ili aktivnostima za koja je primila izvještaje prema stavu 1. ovoga člana.

4. Glavni direktor mora odmah pružiti svim državama strankama sve informacije koje primi u skladu sa stavom 3. ovoga člana.

5. Svaka država stranka može objaviti državi stranci u čijem je isključivom privrednom pojasu ili u čijem se epikontinentalnom pojasu nalazi podvodna kulturna baština svoj interes da se konsultira o osiguranju učinkovite zaštite te podvodne kulturne baštine. Ta se izjava mora temeljiti na vezi koja se može dokazati, posebno kulturnoj, historijskoj ili arheološkoj vezi s podvodnom kulturnom baštinom na koju se odnosi.

Član 10.

ZAŠTITA PODVODNE KULTURNE BAŠTINE U ISKLJUČIVOM PRIVREDNOM POJASU I U EPIKONTINENTALNOM POJASU

1. Ne smiju se izdavati ovlaštenja za aktivnosti usmjerene na podvodnu kulturnu baštinu koja se nalazi u isključivom privrednom pojasu i u epikontinentalnom pojasu, osim u skladu s odredbama ovoga člana.

2. Država stranka u čijem se isključivom privrednom pojasu ili epikontinentalnom pojasu nalazi podvodna kulturna baština ima pravo zabraniti ili dopustiti bilo kakvu aktivnost usmjerenu na tu baštinu kako bi spriječila uplitanje u svoja suverena prava ili nadležnost, kako je predviđeno međunarodnim pravom uključujući Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravu mora.

3. U slučaju otkrića podvodne kulturne baštine ili ako se planira usmjeriti aktivnosti na podvodnu kulturnu baštinu u isključivom privrednom pojasu ili epikontinentalnom pojasu države stranke, ta država stranka mora:

(a) konsultirati sve druge države stranke koje su iskazale interes prema članu 9. stavu 5., o najboljoj zaštiti podvodne kulturne baštine,

(b) koordinirati te konsultacije kao »država koordinator«, osim ako izričito izjavi da to ne želi, u kojem slučaju države stranke koje su iskazale interes prema članu 9. stavu 5., imenuju državu koordinatora.

4. Ne dovodeći u pitanje obavezu svih država stranaka da zaštite podvodnu kulturnu baštinu svim provedivim mjerama preduzetim u skladu s međunarodnim pravom kako bi spriječile neposrednu opasnost podvodnoj kulturnoj baštini, uključujući pljačku, država koordinator može poduzeti sve provedive mjere i/ili izdati potrebne dozvole u skladu s Konvencijom, a ako je potrebno prije konsultacija, u svrhu sprječavanja neposredne opasnosti podvodnoj kulturnoj baštini, bilo ljudskim djelovanjem ili zbog drugog uzroka, uključujući pljačku. Pri preduzimanju tih mjera može se zatražiti pomoć drugih država stranaka.

5. Država koordinator:

(a) primjenjuje mjere zaštite koje su dogovorile države konsultanti i koje uključuju državu koordinatora, osim ako države konzultanti, koje uključuju državu koordinatora ne pristanu da druga država stranka primijeni te mjere,

(b) izdaje sve potrebne ovlasti za takve dogovorene mjere u skladu s pravilima, osim ako države konzultanti koje uključuju državu koordinatora ne pristanu da druga država stranka izda te dozvole,

(c) može provesti sva potrebna preliminarna istraživanja na podvodnoj kulturnoj baštini i izdaje sve potrebne ovlasti vezane za to, te odmah obavještava glavnog direktora o rezultatima, koji odmah zatim omogućava pristup tim informacijama drugim državama strankama.

6. U koordinaciji konsultacija, poduzimanja mjera, provođenja preliminarnih istraživanja i/ili izdavanja dozvola u skladu s ovim člankom, država koordinator djeluje u ime država stranaka u cjelini, a ne u svom vlastitom interesu. Niti jedan takav postupak ne predstavlja sam po sebi osnovu posebnih prava ili ovlasti koja nisu obuhvaćena međunarodnim pravom, uključujući Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravu mora.

7. Prema odredbama stava 2. i 4. ovoga člana, nikakva se aktivnost usmjerena na plovila i avione država ne provodi bez pristanka države čija se zastava na njima nalazi te bez saradnje države koordinatora.

Član 11.

IZVJEŠTAVANJE I OBAVIJESTI U ZONI

1. Države stranke odgovorne su za zaštitu podvodne kulturne baštine u Zoni, u skladu s ovom Konvencijom i članom 149. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora. Prema tome, kada nacionalno ili plovilo pod zastavom države stranke otkrije ili namjerava pokrenuti aktivnosti usmjerene na podvodnu kulturnu baštinu koja se nalazi u Zoni, ta država članica traži od svog državljana ili zapovjednika plovila izvještaj o tom otkriću ili aktivnosti na njemu.

2. Države stranke izvještavaju Glavnog direktora i Glavnog sekretara Međunarodne vlasti za morsko dno o takvim otkrićima ili aktivnostima za koje su primile izvještaje.

3. Glavni direktor odmah pruža pristup takvim informacijama koje primi od država stranaka svim ostalim državama strankama.

4. Svaka država stranka može Glavnom direktoru objaviti svoj interes za učešće u konsultacijama o osiguranju efektivne zaštite takve podvodne kulturne baštine. Ta se izjava mora temeljiti na dokazanoj vezi s dotičnom podvodnom kulturnom baštinom, i pri tome posebnu pažnju posvetiti povlaštenim pravima država kulturnoga, historijskog ili arheološkog porijekla.

Član 12.

ZAŠTITA PODVODNE KULTURNE BAŠTINE U ZONI

1. Ne smiju se izdavati dozvole za aktivnosti usmjerene na podvodnu kulturnu baštinu koja se nalazi u području, osim u skladu s odredbama ovoga člana.

2. Glavni direktor poziva sve države stranke koje su iskazale interes, u skladu s članom 11. stavom 4. na učestvovanje u konsultacijama o tome kako najbolje zaštititi podvodnu kulturnu baštinu, te na imenovanje jedne države stranke za koordinaciju tih konsultacija u svojstvu »države koordinatora«. Glavni direktor također poziva Međunarodnu vlast za morsko dno na učešće u tim konsultacijama.

3. Sve države stranke mogu preduzeti sve provedive mjere u skladu s ovom Konvencijom, ako je potrebno prije konzultacija, u svrhu sprječavanja neposredne opasnosti podvodnoj kulturnoj baštini izazvane ljudskim djelovanjem ili drugim uzrokom, uključujući pljačku.

4. Država koordinator mora:

(a) primijeniti mjere zaštite koje su dogovorile države konsultanti koje uključuju državu koordinatora, osim ako države konsultanti, koje uključuju državu koordinatora ne pristanu da druga država stranka primijeni te mjere, i

(b) izdati sve potrebne ovlasti za takve dogovorene mjere, u skladu s ovom Konvencijom, osim ako države konsultanti koje uključuju državu koordinatora ne pristanu da druga država stranka izda te dozvole.

5. Država koordinator može provesti sva potrebna preliminarna istraživanja na podvodnoj kulturnoj baštini i izdaje sve potrebne dozvole u tu svrhu, te odmah obavještava Glavnog direktora o rezultatima, koji zatim odmah omogućava pristup tim informacijama drugim državama strankama.

6. U koordinaciji konsultacija, poduzimanja mjera, provođenju preliminarnih istraživanja i/ili izdavanja dozvola u skladu s ovim člankom, država koordinator djeluje na dobrobit cijelog čovječanstva u ime svih država stranaka. Posebna se pažnja mora posvetiti povlaštenim pravima država kulturnog, historijskog ili arheološkog porijekla vezano za dotičnu podvodnu kulturnu baštinu.

7. Niti jedna država stranka ne može preduzeti ili odobriti aktivnosti usmjerene na plovila i avione država u Zoni bez pristanka države čija se zastava nalazi na njima.

Član 13.

SUVERENI IMUNITET

Ratni brodovi i druga državna plovila ili vojni avioni sa suverenim imunitetom koji se koriste u nekomercijalne svrhe, tokom redovnih operacija i koji nisu uključeni u aktivnosti usmjerene na podvodnu kulturnu baštinu, nisu obavezni izvijestiti o otkriću podvodne kulturne baštine prema članovima 9., 10., 11. i 12. ove Konvencije. Države stranke, međutim, moraju osigurati donošenjem odgovarajućih mjera, koje ne ometaju rad niti radnu sposobnost njihovoga ratnog brodovlja ili drugih državnih plovila kao ni vojnih sa suverenim imunitetom koji se koriste u nekomercijalne svrhe, da se oni pridržavaju u razumnoj i izvedivoj mjeri člana 9., 10., 11. i 12. ove Konvencije.

Član 14.

KONTROLA ULASKA U DRŽAVNO PODRUČJE, TRGOVANJE I POSJEDOVANJE

Države stranke preduzimaju mjere za sprječavanje ulaska u njihovo državno područje, trgovanje sa i posjedovanje podvodne kulturne baštine nedopušteno izvezene i/ili izvađene, kada je takvo izvlačenje u suprotnosti s ovom Konvencijom.

Član 15.

NEKORIŠTENJE PODRUČJA U NADLEŽNOSTI DRŽAVA POTPISNICA

Države stranke preduzimaju mjere za sprječavanje korištenja njenoga državnog područja, uključujući njene pomorske luke kao i umjetne otoke, instalacije i građevine u njihovoj isključivoj nadležnosti ili kontroli, kako bi spriječile bilo kakvu aktivnost usmjerenu na podvodnu kulturnu baštinu koja nije u skladu s ovom Konvencijom.

Član 16.

MJERE KOJE SE ODNOSI NA DRŽAVLJANE I PLOVILA

Države stranke preduzimaju sve provedive mjere kako bi osigurale da njihovi državljani i plovila pod njihovom zastavom ne pokrenu bilo kakvu aktivnost usmjerenu na podvodnu kulturnu baštinu na način koji nije u skladu s ovom Konvencijom.

Član 17.

SANKCIJE

1. Svaka država stranka uvodi sankcije za povredu mjera koje je preduzela u primjeni ove Konvencije.

2. Težina sankcija koje se primjenjuju zbog povrede tih mjera je odgovarajuća, kako bi one bile efikasne u osiguranju pridržavanja ove Konvencije, te kako bi suzbila povrede bez obzira gdje se događaju i oduzela prekršiteljima koristi nastale njihovim protuzakonitim aktivnostima.

3. Države stranke sarađuju u osiguranju primjene sankcija koje se uvode ovim člankom.

Član 18.

ZAPLJENA I RASPOLAGANJE PODVODNOM KULTURNOM BAŠTINOM

1. Svaka država stranka preduzima mjere u svrhu zapljene podvodne kulturne baštine na svom državnom području koja je izvađena na način suprotan odredbama ove Konvencije.

2. Svaka država stranka bilježi, štiti i poduzima sve razumne mjere kako bi stabilizirala dotičnu podvodnu kulturnu baštinu, zaplijenjenu prema ovoj Konvenciji.

3. Svaka država stranka obavještava glavnog direktora i svaku drugu državu s dokazanom vezom, posebno kulturnom, historijskom ili arheološkom vezom s dotičnom podvodnom kulturnom baštinom, o svakoj zapljenoj podvodne kulturne baštine koju je provela prema ovoj Konvenciji.

4. Država stranka koja je zaplijenila podvodnu kulturnu baštinu mora osigurati da raspolaganje njome bude u interesu javnosti, uzimajući u obzir potrebu za očuvanjem i istraživanjem; potrebu ponovnog skupljanja raštrkane zbirke; potrebu javnog pristupa, izlaganja i obrazovanja; te interese svih država s dokazanom vezom, posebno kulturnom, historijskom ili arheološkom vezom s dotičnom podvodnom kulturnom baštinom.

Član 19.

SARADNJA I DIJELJENJE INFORMACIJA

1. Države stranke sarađuju i pomažu jedna drugoj u zaštiti i postupanju s podvodnom kulturnom baštinom prema ovoj Konvenciji, uključujući, ukoliko je moguće saradnju u istraživanju, iskapanju, dokumentiranju, očuvanju, ispitivanju i izlaganju te baštine.

2. U mjeri koja je u skladu s ciljevima ove Konvencije, svaka država stranka pristaje dijeliti informacije s drugim državama strankama vezano za podvodnu kulturnu baštinu, uključujući otkriće baštine, lokaciju baštine, baštinu iskopanu ili izvađenu suprotno ovoj Konvenciji ili ako je na drugi način povrijeđeno međunarodno pravo, odgovarajuću naučnu metodologiju i tehnologiju, te pravni opis događaja vezano za tu baštinu.

3. Informacije koje dijele države stranke među sobom ili koje države stranke dijele s UNESCO-m vezano za otkriće ili lokaciju podvodne kulturne baštine smatraju se, u mjeri koja je u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, povjerljivim i rezerviranim za nadležna tijela država stranaka dok god postoji opasnost da objavljivanje tih informacija može ugroziti ili na drugi način izložiti riziku očuvanje takve podvodne kulturne baštine.

4. Svaka država stranka preuzima sve provedive mjere kako bi distribuirala informacije, uključujući kada je to moguće, putem odgovarajućih međunarodnih baza podataka o podvodnoj kulturnoj baštini iskopanoj ili izvađenoj u suprotnosti s ovom Konvencijom ili ako je na drugi način povrijeđeno međunarodno pravo.

Član 20.

OSVIJEŠTENOST JAVNOSTI

Svaka država stranka preuzima sve provedive mjere kako bi ojačala osviještenost javnosti glede vrijednosti i značaja podvodne kulturne baštine kao i važnosti njene zaštite u skladu s ovom Konvencijom.

Član 21.

OBUKA U PODVODNOJ ARHEOLOGIJI

Države stranke sarađuju u pružanju obuke u podvodnoj arheologiji, vezano za tehnike očuvanja podvodne kulturne baštine i prema dogovorenim uvjetima u prijenosu tehnologije vezane za podvodnu kulturnu baštinu.

Član 22.

NADLEŽNA TIJELA

1. Kako bi se osigurala pravilna primjena ove Konvencije, države stranke formiraju nadležna tijela ili proširuju postojeća kada je to primjereno s ciljem osiguranja utvrđivanja, održavanja i ažuriranja inventara podvodne kulturne baštine, učinkovite zaštite, očuvanja, izlaganja i postupanja s podvodnom kulturnom baštinom, kao i istraživanja i obrazovanja.

2. Države stranke obavještavaju Glavnog direktora o imenima i adresama svojih tijela nadležnih za podvodnu kulturnu baštinu.

Član 23.

SJEDNICE DRŽAVA STRANAKA

1. Glavni direktor saziva sjednice država stranaka unutar godine dana od kada ova Konvencija stupa na snagu, a nakon toga barem jednom svake dvije godine. Na zahtjev većine država stranaka, Glavni direktor saziva vanrednu sjednicu država stranaka.

2. Na sjednici država stranaka odlučuje se o njenim funkcijama i odgovornostima.
3. Na sjednici država stranaka donosi se pravilnik.
4. Na sjednici država stranaka može se utemeljiti naučno i tehničko savjetodavno tijelo čiji su članovi naučnici koje imenuju države stranke, uzimajući u obzir princip pravedne geografske raspodjele i poželjne ravnoteže spolova.
5. Naučno i tehničko savjetodavno tijelo pomaže na odgovarajući način sjednici država stranaka u pitanjima naučne ili tehničke prirode vezano za primjenu pravila.

Član 24.

SEKRETARIJAT OVE KONVENCIJE

1. Glavni direktor je odgovoran za rad Sekretarijata u smislu ove Konvencije.
2. Dužnosti sekretarijata uključuju:
  - (a) organiziranje sjednica država stranaka u skladu sa članom 23. stavom 1., i
  - (b) pomaganje državama strankama u primjeni odluka sa sjednica država stranaka.

Član 25.

MIRNO RJEŠAVANJE SPOROVA

1. Svaki spor između dvije ili više država stranaka vezano za tumačenje ili primjenu ove Konvencije podliježe pregovorima u dobroj vjeri ili drugom načinu mirnog rješenja koji same izaberu.

2. Ukoliko se takvim pregovorima spor ne riješi u razumnom roku, može ga se predati UNESCO-u na posredovanje uz saglasnost dotičnih država stranaka.

3. Ukoliko se posredovanje ne poduzme ili se spor posredovanjem ne riješi, odredbe kojima se regulira rješavanje sporova iz Dijela XV Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora primjenjuju se mutatis mutandis na svaki spor između država stranaka ove Konvencije koji se odnosi na njeno tumačenje ili primjenu, bez obzira da li su one ujedno i stranke Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora.

4. Svaki postupak koji odabere država stranka ove Konvencije i Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora, u skladu s članom 287. ove potonje primjenjuje se na rješavanje sporova iz ovoga člana, osim ako država stranaka, u postupku ratifikacije, prihvata, odobrenja ili pristupa ovoj Konvenciji, ili nakon toga, odabere drugi postupak prema članku 287. u svrhu rješavanja sporova koji proizlaze iz ove Konvencije.

5. Država stranka ove Konvencije koja nije stranka Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora u postupku ratifikacije, prihvata, odobrenja ili pristupa ovoj Konvenciji ili naknadno može odabrati, pisanom izjavom jedan ili više načina navedenih u članu 287. stavu 1. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora u svrhu rješavanja sporova iz ovog člana. Član 287. primjenjuje se na takvu izjavu, kao i na svaki spor u kojem sudjeluje ta država, koji nije obuhvaćen izjavom na snazi. U svrhu mirenja i arbitraže, u skladu s dodacima V. i VII. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravu mora, takva država ima pravo imenovati miritelje i arbitre koje se dodaje spisku navedenom u Dodatku V., članu 2. i Dodatku VII., članu 2. u svrhu rješavanja sporova koji proizlaze iz ove Konvencije.

Član 26.

RATIFIKACIJA, PRIHVAT, ODOBRENJE ILI PRISTUP

1. Ova Konvencija podliježe ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju država članica UNESCO – a.

2. Ovoj Konvenciji mogu pristupiti:

(a) države koje nisu članice UNESCO-a, ali su članice Ujedinjenih naroda ili specijalizirane agencije u sklopu sistema Ujedinjenih naroda ili Međunarodne agencije za atomsku energiju, kao i države stranke Statuta međunarodnog suda, te sve druge države koje Opća konferencija UNESCO-a pozove na pristupanje ovoj Konvenciji,

(b) državno područje s punom unutrašnjom samoupravom koje kao takve priznaju Ujedinjeni narodi, ali koji nisu stekli punu nezavisnost u skladu s rezolucijom 1514 (XV) Opće skupštine, a koji su nadležni za pitanja iz ove Konvencije, uključujući nadležnost za sklapanje ugovora glede ovih pitanja.

3. Isprave o ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupu polažu se kod Glavnog direktora.

Član 27.

STUPANJE NA SNAGU

Ova Konvencija stupa na snagu tri mjeseca od dana polaganja dvadesetog instrumenta iz člana 26., ali isključivo za dvadeset zemalja ili državnog područja koji su na taj način položili svoje instrumente. Za sve ostale države ili državna područja ona stupa na snagu tri mjeseca od dana kada ta država ili državno područje položi svoj instrument.

Član 28.

IZJAVA O UNUTRAŠNJIM VODAMA

U postupku ratifikacije, prihvata, odobrenja ili pristupa ovoj Konvenciji, ili naknadno, svaka država ili državno područje može izjaviti da se pravila primjenjuju na unutrašnje vode koje nemaju obilježje mora.

Član 29.

OPSEG GEOGRAFSKIH OGRANIČENJA

U postupku ratifikacije, prihvata, odobrenja ili pristupa ovoj Konvenciji, država ili državno područje može dati izjavu polagatelju da se ova Konvencija ne primjenjuje na određene dijelove njenoga državnog područja, unutrašnje vode, arhipelaške vode ili teritorijalno more te pri tome mora navesti razloge te izjave. Ta država mora, u mjeri u kojoj je to moguće i u najkraćem roku, razviti uvjete pod kojima će se ova Konvencija primjenjivati na područja naznačena u izjavi te će u tu svrhu, također povući svoju izjavu djelomično ili u cijelosti čim se to postigne.

Član 30.

REZERVE

Uz izuzeće člana 29. nije moguće staviti rezervu na ovu Konvenciju.

Član 31.

IZMJENE I DOPUNE

1. Država stranka može, u pisanom obliku na adresu Glavnog direktora, predložiti izmjene i dopune ove Konvencije. Glavni direktor prosljeđuje taj prijedlog svim državama strankama. Ako u roku od šest mjeseci od dana slanja prijedloga, najmanje pola država stranaka odgovori potvrdno na prijedlog, Glavni direktor iznosi taj prijedlog na sljedećem skupu država stranaka na razgovor i moguće usvajanje.

2. Izmjene i dopune donose se dvotrećinskom većinom prisutnih država stranaka koje imaju pravo glasa.

3. Nakon donošenja izmjena i dopuna ove Konvencije, države stranke ih moraju ratificirati, prihvatiti, odobriti ili im pristupiti.

4. Izmjene i dopune stupaju na snagu isključivo za države stranke koje su ih ratificirale, prihvale, odobrile ili im pristupile tri mjeseca nakon što dvije trećine država stranaka položi instrumente iz stava 3. ovoga člana. Nakon toga, za svaku državu ili državni teritorij koji ih ratificira, prihvati, odobri ili im pristupi, izmjene i dopune stupaju na snagu tri mjeseca nakon što ta potpisnica položi svoj instrument ratifikacije, prihvata, odobrenja ili pristupa.

5. Država ili teritorij koji postane stranka ove Konvencije nakon stupanja na snagu izmjena i dopuna, u skladu sa stavom 4. ovoga člana, a ukoliko ta država ili državno područje ne iskaže drugačiju namjeru, smatra se:

- (a) stranka ove izmijenjene i dopunjene Konvencije, i
- (b) strankom neizmijenjene i nedopunjene Konvencije, za države stranke za koje izmjene i dopune nisu obavezujuće.

Član 32.

OTKAZ

1. Država stranka može, u pisanoj obavijesti na adresu Glavnog direktora otkazati ovu Konvenciju.

2. Otkazivanje stupa na snagu dvanaest mjeseci od dana primitka obavijesti, osim ako se u obavijesti ne navodi kasniji datum.

3. Ni na koji način otkazivanje nema uticaja na dužnost država stranaka na ispunjenje dužnosti iz ove Konvencije, na koje se obavezuju međunarodnim pravom nezavisno o ovoj Konvenciji.

Član 33.

PRAVILA

Pravila iz Dodatka ove Konvencije čine njen sastavni dio, i osim ako izričito nije drugačije navedeno, pozivanje na Konvenciju uključuje i pozivanje na pravila.

Član 34.

REGISTRACIJA PRI UJEDINJENIM NARODIMA

U skladu s članom 102. Povelje Ujedinjenih naroda, ova se Konvencija registrira pri Sekretarijatu Ujedinjenih naroda na zahtjev Glavnog direktora.

Član 35.

VJERODOSTOJNOST TEKSTOVA

Ova je Konvencija sastavljena na arapskom, kineskom, engleskom, francuskom, ruskom i španskimi svih šest tekstova jednako je vjerodostojno.

DODATAK

PRAVILA KOJA SE ODNOSE NA AKTIVNOSTI USMJERENE NA PODVODNU KULTURNU BAŠTINU

I. OPĆA NAČELA

Pravilo 1. Zaštita podvodne kulturne baštine in situ smatra se primarnom zadaćom. Prema tome, aktivnosti usmjerene na podvodnu kulturnu baštinu ovlašćuje se

na način koji je u skladu sa zaštitom te baštine, te poštujući ovu obavezu one mogu biti odobrene u svrhu pružanja značajnog doprinosa zaštiti, saznanjima ili unaprijeđenju podvodne kulturne baštine.

Pravilo 2. Komercijalno iskorištavanje podvodne kulturne baštine u svrhu trgovine ili drugih oblika raspolaganja kao i njeno nepovratno raznošenje u potpunoj je suprotnosti sa zaštitom i pravilnim postupanjem s podvodnom kulturnom baštinom. Podvodna kulturna baština se ne može zamjenjivati, prodavati, kupovati niti njome trgovati kao komercijalnim proizvodima.

Ovo se pravilo ne može tumačiti kao sprječavanje:

- (a) pružanja stručnih arheoloških usluga ili nužnih usluga koje iz toga proizlaze čija je priroda i svrha potpuno u skladu s ovom Konvencijom, te koje podliježu prethodnom odobrenju nadležnih tijela,
- (b) polaganja podvodne kulturne baštine, izvađene tokom istraživačkog projekta u skladu s ovom Konvencijom, ukoliko to polaganje ne dovodi u pitanje naučni i kulturni interes ili izvađeni materijal u cjelini i ne uzrokuje njegovo nepovratno raznošenje; ako je u skladu s odredbama pravila 33. i 34., te ako za to ima odobrenje nadležnih tijela.

Pravilo 3. Aktivnosti usmjerene na podvodnu kulturnu baštinu ne smiju imati negativnih učinaka na podvodnu kulturnu baštinu više nego što je nužno za postizanje cilja projekta.

Pravilo 4. Aktivnosti usmjerene na podvodnu kulturnu baštinu moraju dati prednost korištenju nedestruktivnih tehnika i metoda mjerenja pred vađenjem predmeta. Ukoliko je iskopavanje ili vađenje neophodno zbog znanstvenih istraživanja ili zbog maksimalne zaštite podvodne kulturne baštine, metode i tehnike koje se koriste moraju biti nedestruktivne koliko je najviše moguće te pridonositi očuvanju ostataka.

Pravilo 5. Aktivnosti usmjerene na podvodnu kulturnu baštinu moraju izbjegavati nepotrebno zadiranje u ljudske ostatke ili poštovana mjesta.

Pravilo 6. Aktivnosti usmjerene na podvodnu kulturnu baštinu regulirane su striktnim propisima kako bi se osigurala pravilna zabilježba kulturnih, historijskih i arheoloških informacija.

Pravilo 7. Javni pristup podvodnoj kulturnoj baštini in situ se potiče, osim kada je takav pristup u suprotnosti s odgovarajućim postupanjem i zaštitom baštine.

Pravilo 8. Međunarodna saradnja u provođenju aktivnosti usmjerenih na podvodnu kulturnu baštinu potiče se kako bi se unaprijedila učinkovita razmjena ili rad arheologa i drugih odgovarajućih stručnjaka.

II. NACRT PROJEKTA

Pravilo 9. Prije pokretanja bilo koje aktivnosti usmjerene na podvodnu kulturnu baštinu, mora se pripremiti nacrt projekta kojeg se podnosi nadležnim tijelima na odobrenje i odgovarajuće preispitivanje na istom stupnju stručnosti.

Pravilo 10. Nacrt projekta uključuje:

- (a) ocjenu prethodnih ili preliminarnih istraživanja;
- (b) prikaz i ciljeve projekta,
- (c) metodologiju koja se upotrebljava, te tehniku koja se koristi,
- (d) predviđeno finansiranje,

- (e) predviđene rokove za završetak projekta,
- (f) sastav skupine te kvalifikacije, odgovornosti i iskustvo svakog pojedinog člana skupine,
- (g) planove analize nakon završetka rada na terenu i druge aktivnosti,
- (h) program očuvanja predmeta i lokacije kroz blisku saradnju s nadležnim tijelima,
- (i) politiku postupanja i održavanja lokacije tokom trajanja projekta,
- (j) program dokumentiranja,
- (k) sigurnosnu politiku,
- (l) ekološku politiku,
- (m) dogovore o saradnji s muzejima i drugim institucijama, posebno naučnim institucijama,
- (n) pripremu izvještaja,
- (o) polaganje arhiva, uključujući podvodnu kulturnu baštinu koja se odnosi,
- (p) program objavljivanja.

Pravilo 11. Aktivnosti usmjerene na podvodnu kulturnu baštinu provode se u skladu s nacrtom projekta kojeg je odobrilo nadležno tijelo.

Pravilo 12. Ukoliko dođe do nepredviđenih otkrića ili do izmijenjenih okolnosti, nacrt projekta mora se preispitati, izmijeniti i dopuniti uz odobrenje nadležnih tijela.

Pravilo 13. U slučaju hitnosti ili slučajnih otkrića, aktivnosti usmjerene na podvodnu kulturnu baštinu, uključujući mjere očuvanja ili kratkotrajne aktivnosti, posebno stabilizacije lokacije mogu biti ovlaštene bez nacrt projekta kako bi se zaštitila podvodna kulturna baština.

III. PRIPREMNI POSLOVI

Pravilo 14. Pripremni poslovi iz pravila 10. tačka (a) uključuju procjenu koja ocjenjuje značaj i osjetljivost podvodne kulturne baštine i njenoga prirodnog okruženja na oštećenja od strane predloženog projekta, te potencijal za dobivanje podataka koji ispunjavaju ciljeve projekta.

Pravilo 15. Procjena također uključuje popratne studije historijskih i arheoloških dokaza na raspolaganju, arheološke i ekološke karakteristike lokacije te bilo koje zadiranje u dugoročnu stabilnost podvodne kulturne baštine kao posljedicu tih aktivnosti.

IV. CILJ PROJEKTA, METODOLOGIJA I TEHNIKE

Pravilo 16. Metodologija mora biti u skladu s ciljevima projekta, a tehnike koje se koriste moraju biti u najvećoj mogućoj mjeri neinvazivne.

V. FINANSIRANJE

Pravilo 17. Osim u hitnim slučajevima zaštite podvodne kulturne baštine, mora se osigurati odgovarajuća finansijska baza prije preduzimanja bilo koje aktivnosti koja je dovoljna za završetak svih stadija nacrt projekta, uključujući očuvanje, dokumentiranje i stručnu obradu izvađenih predmeta kao i pripremu izvještaja i distribuciju.

Pravilo 18. Nacrt projekta mora iskazati mogućnost finansiranja projekta, poput osiguranja obaveznica do njegova okončanja.

Pravilo 19. Nacrt projekta mora uključivati plan nepredviđenih okolnosti koji osigurava očuvanje podvodne kulturne baštine i popratnu dokumentaciju u slučaju bilo kakvog prekida predviđenog finansiranja.

VI. TRAJANJE PROJEKTA – ROKOVI

Pravilo 20. Potrebno je postaviti odgovarajuće rokove kako bi se prije pokretanja aktivnosti usmjerenih na podvodnu kulturnu baštinu osigurao završetak svih stadija nacrta projekta, uključujući očuvanje, dokumentiranje i stručnu obradu izvađene podvodne kulturne baštine, kao i pripremu te distribuciju izvještaja.

Pravilo 21. Nacrt projekta mora uključivati plan nepredviđenih okolnosti koji osigurava očuvanje podvodne kulturne baštine i prateću dokumentaciju u slučaju bilo kakvog prekida ili obustave projekta.

VII. STRUČNOST I KVALIFIKACIJE

Pravilo 22. Aktivnosti usmjerene na podvodnu kulturnu baštinu preduzimaju se samo pod vodstvom i uz nadzor, te u stalnoj prisutnosti, kvalificiranoga podvodnog arheologa s odgovarajućom naučnom stručnošću za dotični projekt.

Pravilo 23. Sve osobe koje rade na projektu moraju biti adekvatno kvalificirane te moraju pokazati odgovarajuću stručnost vezanu za ulogu koju imaju u projektu.

VIII. POSTUPANJE S LOKACIJOM I NJENO OČUVANJE

Pravilo 24. Program očuvanja osigurava obradu arheoloških ostataka tokom aktivnosti usmjerenih na podvodnu kulturnu baštinu, za vrijeme transporta i dugoročno. Očuvanje se provodi u skladu sa savremenim standardima struke.

Pravilo 25. Program postupanja s lokacijom osigurava zaštitu i postupanje s podvodnom kulturnom baštinom in situ, tokom i nakon završetka rada na terenu. Program uključuje informiranje javnosti, razumni napor da se lokacija stabilizira, nadgledanje i zaštitu od zadiranja u nju.

IX. DOKUMENTIRANJE

Pravilo 26. Program dokumentiranja obuhvaća dokumentaciju koja uključuje izvještaje o razvoju aktivnosti usmjerenih na podvodnu kulturnu baštinu, u skladu sa savremenim stručnim standardima arheološkog dokumentiranja.

Pravilo 27. Dokumentacija mora obavezno sadržavati sveobuhvatan zapisnik o lokaciji, uključujući porijeklo podvodne kulturne baštine micane ili uklonjene tokom provođenja aktivnosti usmjerenih na podvodnu kulturnu baštinu, bilješke s terena, planove, crteže, presjeke i fotografije, odnosno snimke pomoću drugih medija.

X. SIGURNOST

Pravilo 28. Potrebno je pripremiti odgovarajuću sigurnosnu politiku koja osigurava sigurnost i zdravlje ekipe koja radi na projektu, kao i trećih osoba, te koja je potpuno u skladu sa svim zakonskim ili stručnim zahtjevima koji se na nju odnose.

XI. OKOLIŠ

Pravilo 29. Potrebno je pripremiti odgovarajuću ekološku politiku koja osigurava da se

morsko dno, flora i fauna nepotrebno ne remete.

XII. IZVJEŠTAVANJE

Pravilo 30. Potrebno je osigurati privremena i konačne izvještaje u rokovima navedenim u nacrtu projekta, te ih položiti u odgovarajuće javne registre.

Pravilo 31. Izvješća uključuju:

- (a) opis ciljeva,
- (b) opis korištenih metoda i tehnika,
- (c) opis postignutih rezultata,
- (d) osnovnu grafičku i fotografsku dokumentaciju svih stadija aktivnosti,
- (e) preporuke vezane za očuvanje i stručnu obradu lokacije i svake podvodne kulturne baštine koju se odnosi, te
- (f) preporuke za buduće aktivnosti.

XIII. STRUČNA OBRADA ARHIVE PROJEKTA

Pravilo 32. Organizacija stručne obrade arhive projekta dogovara se prije početka aktivnosti te se navodi u nacrtu projekta.

Pravilo 33. Arhiva projekta, uključujući podvodnu kulturnu baštinu koja se odnosi, te kopiju ukupne popratne dokumentacije, mora u najvećoj mogućoj mjeri biti kompletna i netaknuta kao zbirka i to na način koji omogućava profesionalan i javni pristup kao i stručnu obradu arhive. To se mora obaviti što je brže moguće i ni u kojem slučaju nakon isteka deset godina od završetka projekta, u onoj mjeri koja je u skladu s očuvanjem podvodne kulturne baštine.

Pravilo 34. Arhiva projekta vodi se u skladu s međunarodnim stručnim standardima, te podliježe odobrenju nadležnih tijela.

XIV. DISTRIBUCIJA

Pravilo 35. Projekti služe za obrazovanje javnosti i javno prikazivanje rezultata projekta prema potrebi.

Pravilo 36. Konačna sinteza projekta:

- (a) objavljuje se u najkraćem mogućem roku, uzimajući u obzir složenost projekta, te povjerljivu ili osjetljivu prirodu informacija, i
- (b) polaže se u odgovarajućem javnom registru.